

Heilbrigðisáætlun til ársins 2010 og raunveruleikinn

Ólafur Ólafsson

PANN 20. MAÍ SÍÐASTLIÐINN SAMPYKTI ALÞINGI þingsályktun um heilbrigðisáætlun til ársins 2010.

Hér fylgja nokkur orð um ályktunina, en undirritaður tók þátt í fyrstu fundum nefndarinnar fyrri hluta vetrar 1998.

Hinn nýi siður að setja upp markmið fyrir heilbrigðisáætlun til næstu 5-10 ára í anda Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar (WHO) er í sjálfu sér góðra gjalda verður, til dæmis er inngangur ályktunarinnar um stöðu, horfur, stjórnkerfi og skipulag heilbrigðisþjónustunnar ágætur. Ennfremur ummæli um samþyrgð, jafnrétti og forgangsröðun. En þegar kemur að markmiðum virðist mér sem ýmsar væntingar séu á sveimi í pólitísku gufuhvolfi án tengsla við efnahag, lagaákvæði og fjármagn, gert er ráð fyrir verulegum niðurskurði í þjónustunni sem er með öllu órökstuddur. Aðallega skortir leiðbeiningar um aðgerðir og mun nákvæmari áætlun um fjármagnsþörf. Nauðsynlegt hefði verið að áætluninni fylgdu greinargóðar leiðbeiningar um aðferðir og leiðir til fjármögnunar. Annars verða markmiðin einungis sambland af vísindum, stjórnmálum og draumórum. Þess skal getið að á árunum 1970-1995 náðist samilegur árangur í heilbrigðisþjónustunni án fyrirfram ákveðinna prósentuútreikninga. En vissulega fóru saman mikil fagvinna og gerð leiðbeininga. Þess má geta að bætt lífskjör hafa áreiðanlega haft mikil áhrif. Nefna má nokkur dæmi:

- Heildarævilíkur jukust um 5,5 ár
- Ævilíkur fólks á aldrinum 0-64 ára jukust um þrjú ár
- Burðarmálsdauði lækkaði um 60%
- Rauðuhundartilfellum fækkaði um 97%
- Engin börn fæddust sködduð vegna rauðra hunda
- Mislingartilfellum fækkaði um 94%
- Hettusóttartilfellum fækkaði um 97%
- *Haemophilus* heilabólgu var útrýmt
- Berkartilfellum fækkaði um 97%
- Dánartíðni vegna kransæðasjúkdóma minnkaði um 40% hjá einstaklingum á aldrinum 0-64 ára
- Heilablæðingartilfellum fækkaði verulega
- Dánartíðni vegna umferðarslysa barna minnkaði um 50% en heildardánartíðni í slysum um 60%
- Dánartíðni vegna leghálskrabbameins minnkaði um 50% en tíðni nýgengis minnkaði um nálega 40%
- Aðgerðum vegna magasára fækkaði um 80%
- Fimm ára líftími barna með blóðkrabba jókst um 70-80%
- Frábær árangur náðist við meðferð eitlakrabbameins
- Reykingatíðni minnkaði um 28% (1980-1990)

Fleira mætti telja til.

Í forvarnar- og lækningaskyni var beitt ákveðnum

aðferðum eftir góðum leiðbeiningum lækna með þátttöku annars heilbrigðisstarfsfólks og almennings. Í sumum tilfellum hafa lækna barist fyrir og náð að breyta lögum, til dæmis varðandi slysavarnir, sóttvarnir og aðrar forvarnir. En jafnframt hefur verið barist fyrir auknum fjárveitingum sem stundum fengu eftir blóð og svita.

Eftir að stjórnmálamenn fjölgðu rekstrar-, viðskipta- og tæknimenntuðu fólki í ædstu stjórn heilbrigðismála og á sjúkrahöfnum og dregið var úr áhrifum lækna hefur orðið breyting á. Vissulega vinnur þetta fólk góða vinnu eins og þekking þeirra leyfir. En markmiðssetningin hefur breyst og er nú mjög í anda skrifstofumanna við Alþjóðaheilbrigðisstofnunina. Dæmi þessa má lesa um í umræddri heilbrigðisáætlun. Farið er fögrum orðum um heilsugæslu en lítið rætt að nær enginn unglæknir hefur hafið nám í heilsugæslu síðustu átta til níu árin. Hins vegar er ekkert minnst á nauðsynlegar aðgerðir vegna þessa.

- Á næstu 10 árum skal draga úr tíðni geðraskana um 10%. Hvernig?
- Draga skal úr tíðni sjálfsvíga um 25%. Hvernig?
- Dregið verður úr áfengis- og vímuefnaneyslu ungs fólks um 25%. Þetta markmið er nokkuð sérkennilegt því að samkvæmt opinberum yfirlýsingum átti Ísland að verða án vímuefna árið 2000! Hvernig?
- Dregið verður úr muni á lífslíkum einstakra þjóðfélagsstétta, að minnsta kosti um 25%. Hvernig?
- Nú eru yfir 7000 manns á biðlistum sjúkrahúsa. Furðulegt er að 2000 manns skuli bíða eftir heyrnartækjum!
- Tryggt verði að þeir sem erfitt eiga með að gæta réttar síns vegna æsku, fötlunar, hvort heldur andlegrar eða líkamlegrar, eða öldrunar njóti jafnræðis við aðra. Hvernig?

Ég veit ekki hvort hugur fylgir máli sérstaklega varðandi það síðastnefnda. Öryrkjar hafa skrifað bónarbréf um úrbætur á kjörum sínum til yfirvalda í 15-20 ár án árangurs. Að lokum þurfti hæstaréttardóm til þess að hagur öryrkja skánaði. Stjórnvöld tóku dómi þessum ekki fagnandi eins og landslýður veit. Ég hef þó grun um að heilbrigðisráðherra hafi viljað fylgja dómnum eftir að fullu. Við kröfum eldri borgara er þagað þunnu hljóði. Eldri borgarar undirbúa nú aðra lögsókn til þess að ná rétti sínum. Til þess að ná áttum og ná framangreindri áætlun þarf til muna meiri vinnu, leiðbeiningar og ekki síst leiðbeiningar um fjármögnun.

Heimild

Health in Iceland 1998.

Höfundur er fyrrverandi landlæknir og formaður Félags eldri borgara.